

Arabella
Kuva / Photo:
Heikki Tuuli

**Matti Salminen Rasputinina /
Matti Salminen as Rasputin.**
Kuva / Photo: Sakari Viika

Syksy 2003 Kansallis- oopperassa

Kansallisoopperassa oli syksyllä merkkipäivä, kun uuden oopperatalon käyttöön ottamisesta tuli kuluneeksi kymmenen vuotta. Kansallisoopperan siirtyminen Bulevardilta Töölönlahden rantaan oli historiallinen hetki suomalaiselle oopperalla ja ratkaisevan tärkeää sen kehitykselle. Viimeiset kymmenen vuotta on viisaasti rakennettu perusohjelmisto kuntoon, tosin viime vuosina on esitetty joitakin mielenkiintoisia harvinaisuuksia, kuten esimerkiksi rohkeasti ohjelmistoon otettu **John Adamsin Klinghofferin kuolema**. Myös uudet suomalaiset teokset ovat olleet vahvasti esillä, ja tänä syksynä sai kantaaesityksensä **Einojuhani Rautavaaran** uusi ooppera *Rasputin*. Sen ohella syyskausi sujui kuitenkin melko perinteisissä merkeissä, ja näyttämöllä nähtiin lähinnä perusohjelmiston keskeisiä teoksia. Jopa syksyn toinen uutuuksia, **Leos Janáčekin Katja Kabanova**, kuuluu oikeastaan kantaohjelmistoon. Mutta sekoitus **Mozartia, Verdiä**, myöhäisromantiikka edustavia **Puccinia** ja **Richard Straussia** sekä modernia oopperaa **Brittenin** muodossa on kelpo yhdistelmä.

MADAMA BUTTERFLY

Syyskausi alkoi, kun *Madama Butterfly* palasi ohjelmistoon. Järkyttävä tarina erilaisten kulttuurien törmäyskursista 1900-luvun alun Japanissa on Puccinin musiikillisesti upeimpia teoksia, eikä ole ihme, että se onkin yksi maailman suosituimpia oopperoita. **Lorenzo Marianin** ohjaus on varsin perinteinen, eikä suuria yllätyksiä ole suuntaan tai toiseen. Näyttämökuvat ovat ehkä hieman synkkiä, mutta pääosin tyylikkäitä ja henkilöohjaus on toimivaa ja liioittelematonta. Ensimmäisessä näytöksessä on vähän liikaa postikortti-Japania, mutta tätä vaikutel-

maa on huomattavan vaikea välttää missä tahansa Butterflyn produktiossa. Ainoastaan toisen näytöksen intermezzon aluksi talon seinän läpi murtautuva sotalaivan keula on turhan osoittelevaa symboliikkaa.

Kuten yleensä Puccinin oopperoissa, Cio-Cio-Sanin traaginen kohtalon on parhaimmillaan erittäin liikuttava, mutta pahimmillaan karmivinta sentimenton lypsämistä. Se, kumpaan lopputulokseen päädytään, on pitkälti pääosan esittäjän harteilla. Kuulin esityksen 4.9., jolloin onnettoman geishan roolin lauloi vierailleva **Maria Pia Ionata**. Harmillisesti oli käynyt niin, että Ionatalle sattui huono ilta, ja hän lauloikin ensimmäisen näytöksen suorastaan piinallisen alavireisesti. Toisessa näytöksessä hän kyllä petrasi, mutta intonaatio oli edelleen kohdin melko kyseenalainen, ja ääni vaikutti kaiken kaikkiaan aavistuksen verran kevyt tähän pitkään ja raskaaseen rooliin. Hän kyllä korvasi oopperan jälkipuoliskolla äänelliset puutteet antamuksellisella näyttelemisellä, mutta erityisen mieleenpainuvaa Butterfly hän ei ollut. Hän oli kuulemani mukaan paljon parempi myöhemmissä esityksissä. Keikaroivan amerikkalaisuuseerin roolissa **Mika Pohjonen** lauloi varsin komeasti hyvin italialaisella äänenmuodostuksella. Hänellä on juuri oikeanlainen tenori Pinkertonin melko lyyriseen osaan. Näyttämöllisesti hän suoriutui kuitenkin lähinnä tyydyttävästi – olisin kaivannut kohdin enemmän omistautumista. **Raimo Laukan** loistokas laulu tuntui hieman hukkaan heitettyä konsuli Sharplessin melko epäkiitollisessa osassa. Myös **Eeva-Liisa Saarinen** teki hienon roolityön Suzukina. Sen sijaan Goron laulanut **Perti Mäkelä** ei saanut ääntään soimaan riittävän italialaisit-

Teksti / Text:
Jack Leo

Autumn Season 2003 at the Finnish National Opera

This autumn the FNO celebrated the tenth anniversary of moving to the new venue by Töölönlahti Bay in Helsinki. The move from the charming, but very small and out-dated, Aleksanterin teatteri that had housed the FNO for over half a century was a historical moment for opera in Finland and essential for its development. The past ten years have wisely been principally spent in building up a basic repertoire, although a few interesting rarities, such as the bravely staged *Death of Klinghoffer* by **John Adams**, have been per-

Maria Pia Ionata

formed. Also several new Finnish operas have been presented, and this autumn **Einojuhani Rautavaara's** new opera *Rasputin* received its world premiere at the FNO. With the exception of this work, the autumn season offered mainly operatic staples. Even the other premiere of the season, **Leos Janáček's Kat' à Kabanova**, can be considered part of the common repertoire. However, the combination of **Mozart, Verdi**, late romanticism represented by **Puccini** and **Richard Strauss**, and modern opera in the form of **Britten** made a decent program.

MADAMA BUTTERFLY

The season started with the revival of *Madama Butterfly*.

The appalling story about culture clash in early 20th century Japan is, musically speaking, one of Puccini's finest creations, and it is no great surprise that it is one of the most popular operas in the world. The production by **Lorenzo Mariani** is fairly traditional, with stylish if rather dark stage pictures and reasonably good and unexaggerated direction for the principles. The first act perhaps contains a little too much of "postcard" Japan, but this impression is very difficult to avoid in any production of *Butterfly*. Only the symbolism of the warship bursting through Butterfly's house's wall during the intermezzo of the second act is too graphic.

As is usually the case with Puccini's operas, the tragic fate of Cio-Cio-San is at best extremely moving, but at worst the most unpleasant sentimentalism. Which result is arrived at depends largely on the singer of the demanding title role. I heard the performance on September 4th, when the part of the unfortunate geisha was taken by the visiting **Maria Pia Ionata**. Regrettably, she had a very bad evening and sang the first act painfully off pitch. She recovered somewhat for the second act, but her intonation was still rather questionable at points, and her voiced see-

tain etisesti vaan jäi kurkustaan kiinni, mutta oli muuten sopivan lipevä naittaja. **Kari Tikka** johti Kansallisoopperan kuoroa ja orkesteria. Ensimmäinen näytös oli vähän aneemisen tuntuinen, mutta toisessa näytöksessä Tikka pääsi orkestereineen vauhtiin, ja esitys huipentui hienosti soitettuun intermezzo.

RASPUTIN

Kansallisoopperan syksyn ensimmäinen ensi-ilta oli suuria odotuksia herättänyt **Einojuhani Rautavaaran** uusin ooppera *Rasputin*, joka sai kantaesityksensä 19.9. Salaperäinen munkki, joka pystyi hoitamaan venäjän kruununprinssin **Aleksei Romanovin** hemofiliaa ja sai tätä kautta suunnatonta vaikutusvaltaa viimeisen tsaarin hovissa kunnes tuli salaliittolaisten murhaamaksi, on oiva oopperan aihe, ja on suorastaan ihme, että säveltäjät eivät aikaisemmin ole tarttuneet tähän tarinaan. Nyt, liki sata vuotta historiallisten tapahtumien jälkeen, Rasputin näyttää olevan taas ajankohtainen, sillä Rautavaaran ohella myös **Deborah Drattellin** ooppera tsaarinvallan viimeisistä hetkistä, *Nicholas and Alexandra*, sai kantaesityksensä syksyllä Los Angelesissa, jolloin **Placido Domingo** lauloi Rasputinin osan.

Rautavaara on itse kirjoittanut librettonsa **Edward Radzinkin** Rasputin-elämäkerran innoittamana. Ooppera on kolminäytöksinen, ja kukin näytös kestää hieman vajaan tunnin. Toisin kuin useissa aikaisemmissa Rautavaaran teoksissa, Rasputinissa tarina etenee kronologisesti ja pääosin historiallisia tapahtumia seuraten. Libretistinä Rautavaara on onnistunut erityisesti siinä mielessä, että kohtaukset ovat melko tasapainoisia ja henkilöt ovat selkeästi hahmottuneita. Pienenä heikkoutena on se, että nimettyjä henkilöitä on oopperassa peräti 25, ehkä hieman pienempi määrä olisi riittänyt? Tarina keskittyy tarkasti Rasputinin ympärille, ja esimerkiksi vallankumouksen tapahtumiin viitataan vain lyhyesti oopperan lopussa keisarinnan nähdessä unta tulevista tuhosta. Ooppera käytännössä päättyikin mun-

kin murhaan.

Rasputin on Rautavaaran kahdeksas ooppera, ja kokemus näkyy teoksen lopputuloksessa. Kukin oopperan keskeisistä henkilöistä saa omaa hahmoansa määrittelevän aarian tai monologin. Laululinjat ovat aina kiitollisia, sanoista saa kiettävän hyvin selvää ja ne ovat dramaattisesti hyvin toimivia. Rasputinin ongelmana on lähinnä sen pituus, mikä ei tosin sinällään välttämättä olisi haitta. Hieman reilun kahden ja puolen tunnin pituisena Rasputin on lyhyempi kuin esimerkiksi **Valkyyria** tai **Don Carlo**. Pituuden vaikutelmaa syventävät teoksen jatkuvan synkkä ilmapiiri sekä hitaat tempot, jotka tekevät siitä kohdin säälimättömän raskaan. Ensimmäinen näytös on vaikuttavasti koottu, kohtaukset erittäin tasapainoisia ja sen loppu on sopivan dramaattinen. Toisessa näytöksessä vauhti alkaa hieman hiipua, ja kolmas näytös tuntuu selvästi liian pitkältä. Kolmannessa näytöksessä on vain pari hyvin lyhyttä hetkeä, kuten Rasputinin murha, jotka saavat vähän vauhtia muutoin raskaasti etenevään musiikkiin. Edes toisen näytöksen ateriakohtauksen aikana ei kuulla mitään kevyempää. Jopa mustalaisromanssit ovat luonteeltaan melankolisia, vaikka hienoja biisejä ovatkin. Esimerkiksi Verdi tai **Mussorgski** eivät olisi tehneet näin pitkää teosta täysin synkäksi, ja esimerkiksi **Boriksessa**, *Kohdalon voimassa* ja *Don Carlos*-sakin on näiden oopperoiden tummaa ilmapiiriä keventäviä kohtauksia. Rasputinin musiikki on kyllä vaikuttavaa ja siinä kuullaan paljon upeita orkestraalisia tekstuureja, kuten päähenkilön ensimmäisessä "Siperia"-monologiissa. Pääosin tietoiset viittaukset erityisesti Boris Godunoviin, kuten jumalanhullu **Mitja Kozelskilainen** ja kohtaus kirkon edessä, tuovat mukaan sopivaa venäläistä tunnelmaa. Rautavaara on myös lainannut musiikkia aikaisemmista teoksistaan, kuten *Vigiliasta* ensimmäisen näytöksen orgiakohtaukseen. Parhaimmillaan Rasputin on kuitenkin hyvin vaikuttava, ja on kyllä ansainnut tulla esitetyksi Kansallisoopperassa.

Oopperan pääosa on erittäin pitkä ja raskas rooli. Rasputin

med all in all slightly light for this long and heavy role. Ionata did, however, compensate for her vocal shortcomings with committed acting especially during the second act, but even so she was not a particularly memorable Butterfly. Apparently, she had made a better impression at later performances. As the libertine American officer, **Mika Pohjonen** sang handsomely with true Italianate tone. His acting was only adequate though – at points I would have liked more commitment from him. **Raimo Laukka** was luxury casting in the relatively ungrateful part of Sharpless, and **Eeva-Liisa Saarinen** was a highly capable Suzuki. **Pertti Mäkelä** sounded rather throaty and un-Italianate as Goro, but was otherwise a suitably sleazy marriage broker. **Kari Tikka** conducted the FNO chorus and orchestra. The first act felt a bit lethargic, but the second act brought more inspiration, and the performance culminated in a finely played intermezzo.

RASPUTIN

The first premiere of the autumn was the highly anticipated new opera *Rasputin* by Einojuhani Rautavaara, which was performed for the first time on September 19th. The mysterious monk, who was able to alleviate the crown prince Alexei Romanov's haemophilia and thus obtained enormous influence in the court of the last tsar before he was assassinated by conspirators, is an excellent subject for an opera, and it is remarkable that no one had set the story before. Now, virtually one hundred years after those events, Rasputin seems again to be topical, as in addition to Rautavaara also **Deborah Drattell's** opera about the final moments of tsarist power in Russia, *Nicholas and Alexandra*, was first performed this autumn in Los Angeles, with none other than **Placido Domingo** as the enigmatic monk.

Rautavaara wrote the libretto himself, inspired by the biography of Rasputin by **Edward Radzinsky**. The opera is in three acts, each lasting slightly less than an hour. Unlike most of Rautavaara's

earlier operas, in *Rasputin* the plot progresses chronologically and mostly by following the historical events. Rautavaara has succeeded as a librettist in the sense that the scenes are balanced and the various parts well characterised. A small weakness is the fact that there are altogether 25 named roles, surely a smaller amount would have sufficed? The story centres strongly on Rasputin, and for instance the revolution is alluded to only shortly at the very end of the opera, as the tsarina dreams of the carnage to come. In fact the opera more or less ends with the murder of Rasputin.

Rasputin is Rautavaara's eighth opera, and his experience is evident from the final result. Each of the central parts in the opera gets its own monologue or aria, which rounds out the characterisation. The vocal lines are always grateful, dramatically appropriate and the words quite audible. The greatest problem with the piece for me was its length, which as such might not be a disadvantage. At slightly less than three hours *Rasputin* is still shorter than say *Don Carlo* or *Walküre*. The sense of length is heightened by the continuous gloomy atmosphere of the opera and its slow tempi, which together make it mercilessly heavy going. The first act is impressively put together with well balanced scenes and a dramatic ending. In the second momentum is lost, and the third act seems too long. In the last act there are only a few moments, such as the actual murder of the protagonist, which bring a little velocity to the otherwise ponderous music. Also in the meal scene during the second act nothing lighter is heard, with even the gypsy romances sounding melancholy, though still fine pieces of music. Verdi or **Mussorgsky** would hardly have made this long an opera completely sombre, and for instance *Boris*, *Forza* and *Don Carlo* have moments where the mainly dark atmosphere of these pieces is lightened. Still, the music of *Rasputin* is impressive, with exquisite orchestral textures, such as during the title role's first "Siberia" monologue. The mostly conscious references to Boris Go-

Matti Salminen ja Lilli Paasikivi Rasputinissa
Matti Salminen and Lilli Paasikivi in Rasputin
 Kuva / Photo: Sakari Viika

on näyttämöllä lähes jatkuvasti, ensimmäisessä ja viimeisessä näytöksessä on vain pari lyhyttä kohtausta, jossa hän ei esiinny. Rooli on sävelletty **Matti Salmisen** suunnaton basso mielessä, ja hänellä on tietenkin riittävät voimavarat tämän vaativan osan laulamiseen. Tuntuu jotenkin luonnolliselta, että Rasputin on bassorooli (toisin kuin Drattellin versiossa), ja Salminen tekee tässä erittäin vaikuttavaa työtä. Hän kykenee värittämään ääntään monella eri tavalla, laulamaan pitkiä linjoja ja tekemään valtavia dramaattisia forteja ja myös salamyhkäisiä pianissimoja. Salminessa on näyttämöllä myös sitä hypnoottista vangitsevuutta, jota myös historiallisessa Rasputinissakin oli, vaikka Salminen ei ehkä olekaan yhtä luihu hahmo. Suomen kieli kuulostaa hänen laulamanaan aina hiukan oudolta, mutta hän artikuloi selkeästi ja intensiivisesti.

Mikään muista Rasputinin lukuisista muista rooleista ei ole yhtä vaativa kuin pääosa, mutta eivät ne mitään kovin kevyitäkään ole. Salmisen ohella erittäin hienoa työtä tekivät **Lilli Paasikivi** sekä **Jorma Hynninen** tsaariparina. Paasikiven sai kauniin lämpimän mezzonsa soimaan tasaisesti myös melko dramaattisissa kohdissa ja näytteli luontevasti tehden keisarinna Alexandrasta keisarin roolin. Hynninen oli jälleen esimerkkinä siitä, kuinka lauletaan täydellisen selvää ja ilmeikästä suomen kieltä. **Jyrki Anttila** selvisi hyvin Felix Jusupovin vaativasta roolista, ja myös **Gabriel Suovanen** oli edukseen Felixin rakastajana, Dmitri Pavlovitshina. **Riikka Rantanen** oli niin ikään tyylikäs Irina Jusupovin roolissa. **Lassi Virtanen** teki hienon suorituksen jumalanhullu Mitjan osassa, ja **Sauli Tiilikainen** (Iliodor) sekä **Kai Valtonen** (Hermogen) olivat luotettavia. **Ritva-Liisa Korhonen** teki vaikutuksen Anja Vyubovan pienehkössä roolissa, kuin myös tsaariperheen tyttäret (**Sari Aittokoski**, **Helena Juntunen**, **Anna-**

Kristiina Kaappola, **Tuija Knihtilä**). Anton Saares oli erinomainen nuorena tsarevitch Alekseina. Kaikki näyttämöllä olleet olivat vahvasti läsnä, aina pienimpiä ensemble-osia myöten. **Mikko Franck** johti varmalla otteella ja sai Kansallisoopperan kuoron ja orkesterin tekemään parhaansa tämän oopperan eteen.

Produktion ohjasi **Vilppu Kiljunen**, ja hän onnistui

dunov in particular, especially the holy simpleton Mitya and the scene in front of the church convey a suitably Russian feeling. Rautavaara has also borrowed material from some of his earlier works, for example from his *Vigilia* for the religious orgy in the first act. At its best, *Rasputin* is very impressive, and certainly deserved to be produced at the FNO. The title role is extremely

long and heavy; Rasputin is on stage virtually continuously, only in the first and last act are there a couple of short scenes in which he doesn't appear. The role has been composed with the massive bass of **Matti Salminen** in mind, and he obviously has the resources to bring off this demanding part. It seems somehow natural that Rasputin be a bass role, rather than a tenor as in

varsin hyvin. Näyttämöllä oli sopivasti toimintaa, mutta ei koskaan häiritseviä määriä, ja esimerkiksi laulajat saivat esittää monologinsa ilman turhaa taustahälinää. Henkilöohjaus oli toimivaa, ja Kiljunen oli tehnyt muutaman varsin näppärän oivalluksen, kuten tehnyt Felixin viimeisen näytöksen unesta huu-

musiikki tempaa mukaansa. Säveltäjää kiehoi tässä teoksessa ennen kaikkea poikkeukselliset hahmot sekä näiden välisiin jännitteisiin perustuvat kohtaukset; mitään yhtä hienosti rakennettua draamaa kuin *Rigoletto* tai *La traviata* Verdi ei lähtenyt tekemään.

Trubaduuriin kohdalla on melko turha yrittää tehdä mitään erityistä "ohjausta", kyseessä on niin seisolaula -ooppera kuin olla ja voi. Tärkeintä olisi antaa laulajille näyttävät puitteet, jossa tuoda kunkin kohtauksen keskeiset dramaattiset elementit selkeästi esille ja antaa musiikin kuljettaa tapahtumia eteenpäin. **Kalle Holmbergin** kolmen vuoden takainen ohjaus onnistuu tässä vain osittain. Muutamat kohtaukset,

kuten mustalaisleiri toisessa näytöksessä ja viimeinen näytös kokonaisuudessaan, ovat vaikuttavia. Valitettavasti pääosin tämä Trubaduuri on melko masentavaa katseltavaa, ja tuntuu koostuvan lähinnä toisistaan irrallisista kohtauksista, joissa on liikaa turhaa tapahtumaa.

Trubaduuri on kuitenkin musiikki pääasia, ja viime kädessä teoksen onnistuminen on laulajista kiinni. Tulin Kansallisoopperaan kuuntelemaan esitystä lokakuun ensimmäisenä päivänä, jolloin kreivi Lunan osassa piti vierailulla eräs maailmankuulu - tosin jo ikääntynyt - Verdi-baritoni, **Leo Nucci**. Harmillisesti veteraanilaulaja joutui sairastumisen takia perumaan esityksen 1.10. ja myös Lied-konserttinsa muutamaa päivää myöhemmin. Onneksi Nucin tilalle oli saatu toinen maailmanluokan laulaja, **Juha Uusitalo**. Odotin hienon jännityksellä, miten Uusitalo selviytyisi tästä roo-

Drattell's version, and Salminen predictably gave a great performance. He is capable of varying the colour of his voice, of maintaining long phrases and of producing tremendously dramatic fortes but also hushed pianissimo. On stage Salminen has the kind hypnotic presence that undoubtedly the historical Rasputin also radiated, even if Salminen isn't as gaunt a figure. Finnish always sounds a little odd when sung by him, but his articulation is clear and intense.

None of the other roles in the opera are as taxing as Rasputin, but they are not light either. In addition to Salminen, particularly fine performances were given by **Lilli Paasikivi** and **Jorma Hynninen** as the royal couple. Paasikivi's beautifully warm mezzo sounded even and focused also in the more dramatic moments, and she acted convincingly, thus making the tsarina Alexandra a central part. Hynninen was once again an example of how to sing crystal clear and expressive Finnish. **Jyrki Anttila** coped well with the demanding role of Felix Yusupov, and also **Gabriel Souvanen** made a favourable impression as his lover, Dmitri Pavlovitch. **Riikka Rantanen** was similarly fine as Irina Yusupova. **Lassi Virtanen** gave a powerful performance as the simpleton Mitya, and **Sauli Tiilikainen** (the monk Ilidor) and **Kai Valtonen** (the bishop Hermogen) were reliable. **Ritva-Liisa Korhonen** made an impression in the smallish role of Anna Vyurova, as did the daughters of the tsar's family (**Sari Aitokoski**, **Helena Juntunen**, **Anna-Kristiina Kaappola**, **Tuija Knihtilä**). **Anton Saares** was excellent as the young tzarevitch Alexei. Everybody on stage was thoroughly involved, down to the smallest ensemble parts. **Mikko Franck** conducted with authority and got the FNO chorus and orchestra to do their best for this new opera.

The production was by **Vilppu Kiljunen**, and he succeeded quite well. There was always an appropriate amount of action on stage, but so much as to be distract-

ing, and the singers were allowed to perform their monologues without any surplus background fussing. Kiljunen's directing was efficient, and he had a few clever ideas, such as making Felix's dream in the final act a hallucination brought on by drug abuse. **Hannu Lindholm's** dark staging suited both the atmosphere of the opera and the style of direction. The lighting design was by **Claude Naville**. *Rasputin* may not be a great opera, but it is an ambitious and at points a highly impressive one. The Finnish National Opera has once again honoured a new domestic opera and done its best at every level of production.

II TROVATORE

In both its music and its atmosphere, Giuseppe Verdi's *Il trovatore* is more or less the complete opposite of the murky *Rasputin*. This short masterpiece positively gushes with energy, passion and unforgettable melodies. The convolutions and illogicalities of the rather silly plot are easily glossed over when carried away by Verdi's music. The composer was intrigued foremost by the exceptional characters in this opera and the scenes based on the tensions between them; he never intended to create as carefully crafted drama as in *Rigoletto* or *La traviata*.

There is little point in trying to impose a "concept" on *Trovatore*, it is after all the quintessential stand-and-deliver opera. The most important thing would be to give the singers a handsome setting in which to clearly bring out the dramatic elements of each scene and let the flow of music carry the story forward. **Kalle Holmberg's** production from three years back succeeds at this only intermittently. A few scenes, such as the gypsy camp in the second act, and the last act in its entirety, are impressive. Unfortunately most of this *Trovatore* is pretty depressing to watch, and seems to mainly consist of unrelated scenes with simply too much going on in them.

In *Il trovatore* the music is the main thing, and at

Raimo Sirkkiä ja Cynthia Makris Trubaduuriin / Raimo Sirkkiä and Cynthia Makris in *Trovatore*
Kuva / Photo: Sakari Viika

meiden aiheuttaman harhänäyn. **Hannu Lindholm**in lavastus oli aika synkkä, mutta toimiva ja teoksen ja ohjauksen yleiseen ilmeeseen erittäin sopivaa. **Kimmo Viskarin** puvustus oli periodin mukainen. Valaistuksen oli suunnitellut **Claude Naville**. Rasputin ei ehkä ole suuri ooppera, mutta kunnianhimoinen ja kohdin erittäin vaikuttava se kyllä on. Kansallisooppera on jälleen tehnyt kunniaa uudelle kotimaiselle oopperalle ja pistänyt parastaan joka kohdassa.

TRUBADUURI

Giuseppe Verdin *Trubaduuri* on niin musiikiltaan kuin tunnelmiltankin jokseenkin täysin synkistelevän Rasputinin vastakohta. Tämän lyhyt mestariteos suorastaan pulppuaa energiaa, intohimoa ja unohtumattomia melodioita. Melko pöhkön juonen kiemurat ja epäloogisuudet on helppo unohtaa, kun Verdin

lista: Uusitalohan on viime aikoina kunnostautunut etenkin Wagner-ohjelmistossa, ja Lunan musiikki liikkuu ratkaisevasti korkeammalla alueella kuin esimerkiksi Hollantilaisen tai Wotanin rooli. Mutta epäilykseni olivat turhia, ja Uusitalo lauloi vahvasti ja vavattomasti samettisella äänellään. Korkeimmatkin nuotit soivat jyrkästi, vaikka niistä puuttuikin aidon Verdi-baritonin kalske. Myös näyttämöllisesti Uusitalo oli suvereeni, ja hän pureutui laulamaansa tekstiin tehden vaikuttavan roolityön. Hän olikin illan ehdoton tähti, ja tämä esitys viittaisi siihen, että muut suuret Verdin baritoniroolit, kuten Rigoletto ja *Simon Boccanegra* hämöttävät edessä päin. Uusitalon kilpakosijana oli **Raimo Sirkkiä**, jonka lyyris-dramaattinen tenori on periaatteessa aivan oikeaa sorttia Manriccon osaan. Ensimmäisessä kahdessa näytöksessä keski-rekisteriä kuitenkin vaivasi Sirkkiälle tyypillinen käheä sointi, eivätkä ylimmät nuotit avautuneet täysin. Sen sijaan väliajan jälkeen Sirkkiä sai ääneensä enemmän loistoa, ja varsinkin tyylikkäästi laulettuun aarian ”Ah, si, ben mio” jälkeen hän kajautti komeat korkeat nuotit ”Di quella pira”-tenorintappobiisin loppuun. Leonoran osassa kuultiin **Cynthia Makrista**. Hän on huomattava taiteilija, joka oli esimerkkinä siitä, kuinka lauletaan intohimoista bel cantoa värityksellä ääntään mitä erilaisimmilla sävyillä ja laajalla dynamiikkaskaalalla. Ensimmäisessä puoliskossa Makrisin laulua tosin häntäsi hänelle ominainen väpätys, mutta toisessa hänkin sai äänen paremmin hallintaansa ja lauloi upeasti aariaansa ”D’amor sull’ali rosee”, yksi Verdin kauneimpia sopraanoarioita. Sen sijaan **Anna-Liisa Jakobsson** ei oikein vakuuttanut Azucenan roolissa. Kyseessä on italialaisen oopperakirjallisuuden merkittävimmistä dramaattisen mezzon rooleista, ja Jakobssonin ääni tuntui yksinkertaisesti liian pieneltä siihen. Hän kyllä muuten antautui rooliinsa ja teki vahvan tulkinnan. **Hannu Forsberg** oli luotettava Ferrandon pienehkössä roolissa. **Eri Klas** johti innostuneesti Kansallisoopperan kuoroa ja or-

kesteria, ja loi esitykseen teoksen vaatimaa eteenpäin vievää energiaa.

FIGARON HÄÄT

Mozartin täydellisyyttä hipova ooppera *Figaron häät* on ainainen ilonlähde, eivätkä sen rakenteellinen nokkeluus, unohtumattomat melodiat tai syvä inhimillisyytensä koskaan jätä koskettamatta. Tämä on teos, josta aina löytyy jotain uutta, ja jonka jo tututkin piirteet tuntuvat joka kerta yhtä tuoreilta. **Jussi Tapolan** ohjaus Figaron häistä on ilahduttanut Kansallisoopperan yleisöä jo kahdeksan vuoden ajan. Eikä mikään ihme, sillä kyseessä on teoskelle täysin uskollinen, erittäin pätevä joskin yllätyksellinen perusohjaus. Tällaisen ohjauksen vahvimpiä puolia on se, että kukin esitys muokkautuu pitkälle esittäjien mukaisesti.

Varsin nuorekas miehitys piti 22.10. huolen siitä, että näyttämöllä oli sopivan energinen tunnelma. Laulajista erottui edukseen ennen kaikkea **Tiina Vahevaara**, joka lauloi ja näytteli upeasti Susannan roolissa. Myös **Arttu Kataja** hänen sulhasenaan teki hienon vaikutuksen lämmintoisella baritonillaan ja esimerkillisellä fraseerauksellaan. **Heikki Kilpeläinen** oli ilmeikäs kreivi Almaviva, ja **Tuija Knihtilä** onnistui hyvin Cherubinon osassa, vaikka ei kovin poikamaisesti ehkä vaikuttanutkaan. Pienemmissä rooleissa **Maria Kettunen** ja **Jyrki Korhonen** tarjosivat tasokkaat tulkinnat Marcellinasta ja Bartolosta, ja **Jussi Miilinpaalu** oli mitä mainioin Basilio. **Raili Viljalkainen** on älykäs ja hienostunut taiteilija, ja lauloi kreivittären osassa pääosin kauniisti, vaikka ääni ei aina ollutkaan täysin hallinnassa. Valitettavasti tässä seurassa hän kuitenkin väistämättä vaikutti melko täti-mäiseltä. Nuoret laulajat saivat silmännähtävästi myös Kari Tikan innostumaan jopa tavallista enemmän, ja näin ollen Mozartin musiikki pulppusi juuri niin innostuneesti ja vapautuneesti kuin sen kuuluukin.

ARABELLA

Richard Strauss oli ottanut ennen kaikkea Mozartilta mallia säveltäessään suurim-

the end of the day the success of the show is up to the singers. I attended the performance on the first of October, when the role of Luna was to be taken by a renowned – even if aged – Verdi baritone, **Leo Nucci**. Unfortunately, the veteran singer had to cancel both this performance and his concert the following weekend, due to illness. Luckily, another world class singer had been found to replace him. This was **Juha Uusitalo**, a rising bass-baritone star. I was a little apprehensive about how he would cope; Uusitalo has recently been singing a lot of Wagner, and Luna’s music lies a great deal higher than that of Wotan or the Dutchman. But my doubts proved unfounded, and Uusitalo sang the part strongly and effortlessly with velvety tone. Even the highest notes sounded sturdy, although they did lack the ring of a true Verdi baritone. On the stage Uusitalo was also masterful, and made a strongly characterised Luna by really biting into the text. He was the definite star of

the evening, and this would suggest that the other great Verdi roles, such as Rigoletto and Simone Boccanegra, lie in his future. Uusitalo’s rival for Leonora’s affections was **Raimo Sirkkiä**, whose lyric-dramatic tenor is in principle just the right kind for Manrico. However, his middle register sounded rather hoarse during the first two acts, and his top notes didn’t fully open up. But after the interval his voice gained more glamour, and after a stylish ”Ah, si, ben mio” he offered a couple of very impressive top notes in ”Di quella pira”. **Cynthia Makris** was the Leonora. She is a notable artist, and was an example of how to sing passionate bel canto by varying her voice with different colouring and a wide scale of dynamics. During the first half her performance was somewhat marred by her wobbly tone, but during the second she too acquired more control over her voice and sang a wonderful ”D’amor sull’ali rosee”, one of Verdi’s most beautiful soprano aria. In contrast, **Anna-Liisa Jakobsson** didn’t really

Arabella: Jyrki Anttila, Ritva-Liisa Korhonen
Kuva / Photo: Heikki Tuuli

Arabella: Hannu Niemelä, Esa Ruuttunen
 Kuva / Photo: Heikki Tuuli

man koomisen oopperansa, *Ruusiritarin*. Hieman samantyyppistä tunnelmaa hän yritti jäljitellä myöhemmin myös *Arabellassa*, tosin hieman heikommalla menestyksellä. Tämä teos on eräänlainen wieniläinen tuhkimotarina, jossa taloudelliseen ahdinkoon joutuneen aatelistiperheen vanhimman tyttären näyttäminen rikkaalle maanomistajalle pelastaisi tilanteen. Onneksi Arabella ja Mandryka sentään rakastuvat ensisilmäyksellä, mutta hieman operettimaiseen tyyliin onnellisen liiton esteeksi nousee ikävä väärinkäsitys. Kaikki päättyy lopulta kuitenkin hyvin. Jounen lievän hölmöyden voi antaa anteeksi Straussin usein hurmaavan, valssirikkaan musiikin ja **Hugo von Hofmannsthalin** nokkelien sanankäänteiden edessä. Ainoastaan toisen näytöksen loppupuoli on hiukan pitkästyttävä.

Näin Arabellan 7.11. Musiikillisesti tämä oli erittäin onnistunut esitys. Pääosa on kuin luotu Ritva-Liisa Korhosen kermaiselle sopraanolle, ja hän tekee myös näytte-

lee roolin luontevasti. **Juha Kotilainen** oli niin ikään vaikuttava Mandrykan roolissa, näyttellen hienosti ja laulaen komeasti miehekkäällä baritonillaan – ainoastaan muutama korkea nuotti oli pienoisesti ponnistelun takana. Hän myös lauloi verrattoman selkeää saksan kieltä. Pojaksi pukeutuneen **Corinna Molognin** keveämpi sopraano soi hyvin Zdenkan roolissa, ja **Mika Pohjonen** selviytyi hyvin Matteon epäkiittollisesta ja korkeasta tenoriroolista. **Esa Ruuttusella** ja Eeva-Liisa Saarisella oli selvästi hauskaa Arabellan vanhempina. **Anna-Kristiina Kaappola** ansaitsee maininnan suoritusestaan ajurijuhlien emäntä Fiakermilin koloratuuriroolissa. **Ralf Weikert** johti teoksen kokeneen oloisesti ja sai Kansallisoperaan orkesterin soittamaan hyvin. **Lisbeth Landefortin** ohjaus on pääosin tyylikäs ja toimiva, mutta valitettavasti toisen näytöksen latistaa **Oiva Toikan** valitettavan arkinen lavastus.

make a convincing Azucena. This is one of the most notable dramatic mezzo roles in the operatic literature, and Jakobsson's voice seems to be simply too small for it. Otherwise she did commit strongly to the part and gave an intense interpretation. **Hannu Forsberg** was thoroughly reliable in the smallish role of Ferrando. **Eri Klas** conducted the FNO chorus and orchestra with enthusiasm, and was able to provide the energy required by the score.

THE MARRIAGE OF FIGARO

Mozart's nigh perfect opera, *The Marriage of Figaro*, is a thing of joy forever, and its structural eloquence, unforgettable melodies and deep humanity never fail to be moving. It is always possible to find something new in this work, and also the familiar features seem just as fresh every time. **Jussi Tapola**'s production of Figaro has delighted the audience at the FNO for twenty years now. And little wonder, for a highly competent, completely faithful basic production.

One of the strongest aspects of this kind of production is that each performance is largely moulded by its cast.

The youthful cast on October 22nd ensured that there was plenty of energy on stage. **Tiina Vahevaara** in particular stood out amongst the singers, and she sang and acted superbly in the role of Susanna. Also **Arttu Kataja** as her fiancé made a fine impression with his warm baritone and exemplary phrasing. **Heikki Kilpeläinen** was a plausible count, and **Tuija Knihtilä** fared well as Cherubino. In the smaller roles **Maria Kettunen** and **Jyrki Korhonen** offered better than average interpretations of Marcellina and Bartolo, and **Jussi Miilinpaalu** was an excellent Basilio. **Raili Viljakainen** is an intelligent and refined artist, and she sang prettily enough as the countess, even though her voice wasn't always completely under control. Unfortunately, in this company she inevitably seemed rather matronly. The young singers evidently inspired Kari Tikka with more even more energy than usual, and in consequence Mozart's music

LA TRAVIATA

Hurmaavaa musiikkia on tarjolla myös Verdin *La Traviata*-tassa, moninkertaisesti jopa *Arabella*an nähden, ja tällä kertaa täysin uskottavan tarinan kera. Tässä oopperassa hittibiisejä satelee yksi toisensa jälkeen, ja sopii vain ihmetellä, mistä Verdi on nämä kaikki häikäisevät melodiat keksinyt. Ja käsittämättöntä kyllä, ne sopivat täydellisesti kuhunkin draamaattiseen tilanteeseen. Kansallisoopperan produktio, jonka on ohjannut **Giancarlo Del Monaco**, on saanut jo liki 150 esitystä. Tämä, kuten *Tapolan Figaron* häät, on melko suoraviivainen perusohjaus, eikä siinä ole suuria yllätyksiä suuntaan tai toiseen. Miellyttävät näyttämökuvat ja kohtuullisen toimiva henkilöohjaus ovat plussaa. Ainoastaan isä-Germontin kohdalla on menty hieman sivuraiteille: *Del Monaco* kuvaa hänet tunteettomaksi ihmiseksi, joka ei kykene osoittamaan hellyyttä pojalleen eikä Violetalle. Tämä on ristiriidassa niin tekstin kuin musiikin kanssa, Germont vain tahtoo perheensä parasta ja ylläpitää konservatiivisia arvoja. On selvää, että viimeisessä näytöksessä hän katuu tekoaan, mutta ohjaus ei tätä tue.

Violetta on oopperakirjallisuuden suuria sopraanorooleja, ja vatii esittäjältään virtuosimaisen koloratuuri-tekniikan ja riittävien voimavarojen ennen kaikkea suunnatonta sielukkuutta ja tulkinnallisia lahjoja. **Corinna Mogni** selvisi osan teknisistä vaatimuksista kunnialla esityksessä 4.12., ja teki kaiken kaikkiaan kelpo tulkinnan. Kuitenkin hänen esittämänsä Violetta ei ollut aivan niin koskettava kuin voisi olla. En osaa tarkkaan sanoa, mistä tämä johtuu. Mogni näyttelee hyvin ja laulaa kauniisti, ja hänellä selvästi riittää potkua tämän pitkän roolin läpiviemiseen. Hänen näyttämöolemuksensa on myös rooliin sopiva. Ehkä hän ei saa äänensä riittävästi erilaisia sävyjä, tai tartu tekstiin tar-

peeksi intensiivisesti. Mogni on lähinnä kevyt lyyrinen sopraano, kun taas ihanteellisessa tapauksessa osan esittäisi hieman suuremman ja tummempisävyisen äänen omaava laulaja. Mogni myöskään ollut aivan kotonaan ensimmäisen näytöksen koloratuuri-ilotulituksessa, ja päätti caballettansa oktaavia alempaan es:ään kuin sopraanot ovat perinteisesti tehneet – mutta ei tässä sinänsä mitään vikaa, näin Verdikin nuotin oli kirjoittanut. Kaiken kaikkiaan siis varsin hyväksyttävä suoritus, mutta ei mitenkään ikimuis-toinen esitys.

Violettan ihailijan roolissa vieraili **Roberto Saccà**. Hieman kireän alun jälkeen hänen miellyttävä tenorinsa aukeni kansainvälisen tason loistoon, ja hän teki varsin

bubbled as elatedly and freely as it should.

ARABELLA

It was Mozart that Richard Strauss took most inspiration from when composing his greatest comic opera, *Der Rosenkavalier*. Later, he tried to reproduce the atmosphere of that opera in *Arabella*, though with less success. The latter is a kind of Viennese Cinderella story, in which a noble family fallen on hard times, and the only remedy at hand is to have the eldest daughter marry a rich land owner. Happily *Arabella* and *Mandryka* do fall in love at first sight, but in a rather operetta-like manner, a grave misunderstanding nearly prevents the union. All ends well, though. The slightly

a few top notes seemed a bit effortful. **Corinna Mogni's** lighter soprano is well suited to the semi-trouser role of *Zdenka*, and *Mika Pohjonen* acquitted himself in the ungrateful and high-lying tenor role of *Matteo*. **Esa Ruuttunen** and *Eeva-Liisa Saarinen* were obviously having fun as *Arabella's* parents. **Anna-Kristiina Kaappola** deserves mention for her performance in the coloratura role of *Fia-kermili*. **Ralf Weikert** conducted the piece with a sense of experience, and drew good playing from the FNO orchestra. **Lisbeth Landefort's** production is mostly stylish and competent, but unfortunately the second act is marred by **Oiva Toikka's** deplorably mundane stage design.

LA TRAVIATA

Charming music is also on offer in Verdi's *La traviata*, and in even greater quantities than in *Arabella*, and this time with a fully plausible story. Hit tunes abound in this opera, and one can only wonder where Verdi came up with all these melodies. And, as incomprehensible as it might sound, they are all perfectly suited to the dramatic situation. The production at the FNO, by **Giancarlo Del Monaco**, has received nearly 150 performances. This, like *Tapola's Figaro*, is a fairly straightforward production, and there are no great surprises in store one way or the other. The pleasant stage pictures and competent directing are advantages. Only with the *Germont père* does *Del Monaco* go astray: *Germont* is portrayed as an insensitive person, unable to feel compassion for either his son or *Violetta*. This is in direct conflict with the music and words; *Germont* merely wishes what is best for his family and which complies with his admittedly conservative views. It is evident that he truly regrets his actions in the final act, but the directing does not support this.

Violetta is one of the great soprano roles, and in addition to a virtuoso coloratura technique and ample vocal reserves, her singer must be immensely soulful and have great interpretative gifts. *Corinna Mogni* coped well with the technical difficulties

vaikuttavan tulkinnan intohimoisesta *Alfredosta*. Hän myös kajautti komean korkean D:n caballettansa päätteeksi toisen näytöksen alussa. **Sauli Tiilikainen** lauloi jälleen *Germontin* osan täysin luotettavasti. **Muhai Tang** osoitti taas olevansa mies paikallaan, ja johti Verdin upean musiikin erittäin luontevasti antaen sen hengittää ja rytmien kummuta luonnollisen tuntuisesti. Hänen käsissään orkesteri kunnostautui, ja esimerkiksi ensimmäisen ja kolmannen näytöksen alkusoitot soivat yllättävän herkästi.

KATJA KABANOVA

Syksyn toinen ensi-ilta joulukuun 12. päivänä oli liki yhtä odotettu kuin *Rautavaaran Rasputin*. Kyseessä oli tsekkiläismestari *Leos Janáčekin* ooppera *Katja Ka-*

Karita Mattila Katja Kabanovana
Karita Mattila as Kat'ä Kabanova
Kuva / Photo: Sakari Viika

foolish plot is easily overlooked in the face of Strauss's charming, waltz-rich music and **Hugo von Hofmannsthal's** eloquent libretto. Only the final half of the second act is a bit longwinded.

I saw *Arabella* on November 7th. Musically speaking, this was a very successful evening. The main part seems to have been composed with *Ritva-Liisa Korhonen's* creamy soprano in mind. She also acts the role well. **Juha Kotilainen** was equally impressive as *Mandryka*, acting convincingly and singing handsomely with his manly baritone and exceptionally clear German diction. Only

banova. Janáček nousi maailmanmaineeseen vuonna 1916 kun hänen ensimmäinen merkkiteoksensa, **Jenufa**, esitettiin Prahassa. Janáčekin myöhäiset oopperat ovat pyörineet perusohjelmiston liepeillä säveltämisestään lähtien (ne on kaikki esitetty mm. Kansallisoopperassa vuosina 1959 - 79), mutta ne ovat vakiinnuttaneet asemansa vasta parin viime vuosikymmenen aikana. Esitettiin teoksista on ollut juuri Jenufa, mutta myös Katja Kabanova ja **Kuolleiden talo** on todettu ehdottomiksi mestariteoksiksi.

Tärkein syy teosten hienon sivuun jäämiselle on ollut ensisijaisesti tsekin kieli: Janáčekin laululinjat mukautuvat luontaista puhuttua tsekkiä, ja tämän rytmitystä on vaikea kääntää laulettavaksi muille kielille. Samoin maailmanluokan oopperalaulajat eivät ole olleet aikaisemmin halukkaita opettelemaan niinkin eksoottista kieltä kuin tsekki. Viime vuosina suhtautuminen on kuitenkin muuttunut, ja use-

at merkittävät laulajat ovat kiinnostuneet Janáčekin oopperoiden keskeisistä rooleista.

Janáčekin sävellystyyliin kuului tärkeänä tekijänä puhemelodia. Tämä merkitse samaa asiaa kuin varsinainen puhelaulu, vaan Janáčekin laululinjat ovat selvästi läpikävelletty ja melodisia. Hän perusti melodiansa kuitenkin puhutun tsekin intonaatioihin, ja kuunteli tarkasti minikäläisiä äänensävyjä ihmiset käyttivät puhuessaan samoja sanoja eri tunnetiloissa. Näitä elementtejä hän mukaili myös laulumelodioissa, ja näin kykeni luomaan hahmoilleen suorastaan ällistytävää psykologista syvyyttä. Puhemelodia ei sinällään tietenkään selitä Janáčekin oopperoiden menestystä, vaan siihen yhdistyneenä hänen dramaattinen vaistonsa, persoonallinen sävelkieli sekä ennen kaikkea lumoavan kaunis musiikki tekevät hänen kypsistä oopperoistaan vaikuttavat muusikillisdramaattiset kokonaisuudet.

Katja Kabanova, Janáček-

of the role on December 12th, and made a decent impression. Yet her Violetta wasn't as touching as one could hope. Why, I cannot exactly say; Mologni is a good actress and sings nicely, and she obviously has enough stamina for this arduous role. She also looks the part. Maybe it is because her lightweight soprano isn't varied enough for the different facets of Violetta, and perhaps she doesn't tackle the text with sufficient intensity. Mologni was also not quite at home in the coloratura fireworks of the first act, and ducked the top E flat at the end of the caballetta – not that this is a necessity to be a great Violetta, after all Verdi did write the note an octave lower. All in all, this was an adequate assumption, but not a very memorable one.

Roberto Saccà was heard as Violetta's admirer. After a bit of a tight start his pleasant tenor opened up to international standard, and he made a fairly convincing interpretation of the passionate Alfredo. Sauli Tiilikainen once again sang the role of

Germont thoroughly reliably. **Muhai Tang**, the musical director of the FNO, proved that he is indeed the right man for the job. He conducted Verdi's with a very organic feel, and let it breathe and its rhythms to flow naturally. In his hands the orchestra distinguished itself, for instance the overtures to the first and last acts were played with surprising sensitivity.

KAT'À KABANOVA

The second premiere of the autumn, on December 12th, was Kat'À Kabanova by the Czech composer Leos Janáček. Janáček rose to world fame in 1916 when his first masterpiece, *Jenufa*, was performed in Prague. His mature operas have all been in the periphery of the core repertoire since their composition (they have all been performed at the FNO between 1959 and 1979), but they have really only taken hold over the past couple of decades. Of these operas, *Jenufa* has received the most performances, but also *Kat'À Kabanova* and *From the House of*

Katja Kabanova: Livia Budai, Esa Ruuttunen
Kuva / Photo: Sakari Viika

kin kuudes ooppera, sai ensi-iltansa vuonna 1923. Se perustuu venäläisen **Aleksandr Ostrovskin** näytelmään *Ukonilma* (1859). Näytelmä kertoo syrjäisestä venäläiskaupungista Volgan rannalla. Nuori Katja on naimisissa Tichon Kabanovin kanssa, mutta heidän suhdettaan varjostaa Tichonin dominoiva äiti, Kabanicha. Heikkoluonteinen Tichon on ajautunut ryyppäämään, ja Katja haaveilee toisesta miehestä. Kun Tichon lähtee kauppareissulle, Katjan siskopuoli Varvara järjestää Katjalle tapaamisen Boriksen kanssa, ja siitä alkaa heidän suhde. Kun Tichon on palannut, Katjaa alkaa painaa omatunto, ja ukonilman hermistämänä hän tunnustaa kaiken Tichonille ja Kabanichalle, minkä jälkeen hukutetaan Volgaan. Janáček teki itse librettonsa, lähinnä muokkaamalla Ostrovskin näytelmää. Oopperassa Katjasta kulee tapahtumien ehdoton keskipiste, ja kyseessä onkin suurenmoinen sopraanorooli. Katja Kabanova on melko lyhyt ooppera, ja musiikkia on vain noin puolituntia, mutta sen intensiivisyyden sekä taloudellisen sävellystavan ansiosta se tuntuu juuri sopivan pituiselta.

Kansallisoopperassa uudesta ohjauksesta vastasi **Kari Heiskanen**. Lopputuloksella oli melko epätasainen, ja monessa kohtaa tuntui siltä, että mukana oli liikaa tarpeetonta sähläystä. Suurin ongelma oli se, että näyttämöä peitti matala vesilammikko koko oopperan ajan. Laulajat tepastelevat kumisaappaissa pitkin ja poikin, monesti läikyttäen tahallisesti vettä ympäriinsä. Aluksi se tuntui hieman vierannuttavalta, ja myöhemmin lähinnä rasittavalta. Viimeisessä näytöksessä myrskyn aikana näyttämöllä ruiskutettiin vettä letkuista. Vesiaihe on tietenkin tärkeä tässä teoksessa, mutta tämä oli jo liikaa. Samoin monissa kohtauksissa oli tarpeettoman paljon porukkaa näyttämöllä. Parhaat hetket koettiin, kun näyttämöllä oli vain muutama henkilö, sillä tällöin Heiskanen napakka henkilöohjaus pääsi oikeuksiinsa. Katjan hukutautuminen oli hoidettu taitavasti, mutta tämän efektiin pilasi aivan oopperan lopun onnetoman kömpelö toteutus. **Markku Hakarin** lavastus oli muuten toimiva,

mutta tuo vesiongelma vei siitä liikaa huomiota.

Onneksi musiikillisesti esitys oli huomattavasti antoisampi. **Karita Mattila** palasi Kansallisoopperaan pitkän odotuksen jälkeen, ja hän oliin melkoisen loistava, kuten epäillä saattoi. Mattila teki Katjasta impulsiivisen ja viattoman luonnonlapsen, jonka elämän ilon ahdasmielinen ympäristö on tukahduttanut. Mattilalla on tunnetusti huomattavaa näyttämökarismaa, ja pystyy antautumaan täysin roolilleen. Hän olikin aina näyttämöllä ollessaan huomion keskipiste. Laullisesti hän oli myös erinomainen. Ihanteellisesti tähän rooliin voisi toivota kimmeltävämpää sopraanoa kuin Mattilan hieman tummasointista ääntä, mutta pikuseikoista on turha narista. Mattila on suuren luokan laulaja-näyttelijä, ja hän antoi Katja Kabanovassa esimerkin siitä, mitä todellinen oopperataide on. Toivottavasti kuulemme häntä tällä näyttämöllä useammin.

Muista laulajista erityisesti **Lilli Paasikivi** teki vaikutuksen Varvaran roolissa. Hänen kaunis, lämminsointinen mezzonsa ja luonteva näyttämötyö ovat aina ihailemisen arvoisia. **Livia Budai** teki myös vahvan roolisuorituksen Kabanichan osassa. Hänen hurja olemuksensa oli sopiva vastakohta Mattilan alistuvaan Katjaan nähden. Tenorit **Jyrki Anttila** ja **Lassi Virtanen** kunnostautuivat Boriksen ja Tichonin rooleissa. Esa Ruuttunen oli tyypillisen vakuuttava Dikojna, vaikka ääni kärsikin hieman soinnittomuudesta. **Ari Gröth** oli luotettava Kudrjásina. Kansallisoopperan kuoroa ja orkesteria johti erittäin asian- tuntevasti tsekkipellimestari **Jiri Belohlávek**, jolle tämä teos oli selvästi tuttu entuudestaan.

PETER GRIMES

Kansallisoopperan onnistunut syyskausi päättyi toiseen moderniin mestariteokseen, Benjamin Brittenin *Peter Grimesiin*, joka palasi ohjelmistoon 20.12. Brittenin suurteos on eniten suosiota saavuttanut sodan jälkeisen ajan ooppera, ja se kuuluukin tätä nykyä perusohjelmistoon. Grimesin suosion syytä ei tarvitse kauan etsiä, sillä kyseessä on ennen kaikkea musiikil-

the Dead have been proclaimed indisputable masterpieces.

Kat'á Kabanova, Janáček's sixth opera, was first performed in 1923. It is based on the play *The Thunderstorm* (1859) by the Russian **Alexander Ostrovsky**. The opera centres strongly on the character of Kat'á, and she is indeed a great soprano role. Although the opera is fairly short, with just over one and a half hours of music, it is a very intense opera and Janáček's beautiful, very personal and quite economical music in addition to his acute dramatic sense ensure that it feels just right.

The new production at the FNO was by **Kari Heiskanen**. The final product was rather uneven, and in many places there seemed to be too much commotion on the stage. The biggest problem was that the stage was covered by a shallow pool of water during the entire opera. The singers trudged about in Wellington boots, and evidently had been instructed to splash around quite often. This seemed rather alienating to start off with, and later it was just annoying. In the final act, during the storm, water was sprayed over the stage with hoses. The water motif is admittedly an important one in this work, but this was too much. In addition to the aquatic problems, at many points there were unnecessarily many people on stage. The best moments were experienced when only a few characters were on, because then Heiskanen's apt directing skill came into their own. Kat'á's drowning was handled skilfully, but this effect was mitigated by the hopelessly clumsily done ending of the opera. **Markku Hakari**'s stage design was otherwise fine, but the water problem drew too much attention.

Luckily, the musical execution was far better. **Karita Mattila** returned to the FNO after a long wait, and she was quite fantastic, as one might have expected. Mattila made Kat'á an impulsive and innocent child of nature, whose natural exuberance had been stifled by her close-minded surroundings. It is well known that Mattila has tons of stage presence, and is capable of giving herself completely

to each role. Indeed, she was constantly the centre of attention when on stage. She also sang exceptionally well. Ideally one might wish for a brighter tone than Mattila's slightly dark-hued soprano, but such small matters are not worth complaining about. Karita Mattila is a top class singer-actress, and gave in *Kat'á Kabanova* and example of what great operatic art is about. Let us hope we hear more from her on this stage.

Of the rest of the cast, Lilli Paasikivi in particular made a good impression in the role of Varvara. Her beautiful, warm mezzo and easy stage manner are always worth admiring. Livia Budai was a strong Kabanicha. Her powerful presence was a fine foil for Mattila's subdued Kat'á. The tenors Jyrki Anttila and Lassi Virtanen distinguished themselves as Boris and Tichon, respectively. Esa Ruuttunen was typically impressive as Dikoy, even if his voice does sound rather dry at times. **Ari Gröth** was reliable as Kudrjás. The chorus and orchestra were conducted expertly by the Czech maestro **Jiri Belohlávek**, who was obviously very much at home with the music.

PETER GRIMES

The autumn season ended with another modern masterpiece, Benjamin Britten's *Peter Grimes*, which was revived on December 20th. This remarkable work is the most popular of post-war operas, and is nowadays more or less part of the core repertoire. One doesn't need to search long for the source of *Grimes*'s popularity, as this opera leans musically on traditional forms, but its atmosphere and subject matter are those of a modern music drama. The traditional aspects of *Peter Grimes* can be found in its arias, such as Grimes's visionary "Now the Great Bear" and Ellen's "Embroidery", in the Richard Strauss-like quartet for women, and the bel canto mad scene for Grimes. Modern features are the tension between community and individual, and the ambiguity of Grimes himself. The briny, austere music of the opera depicts the Borough perfectly, in both its physical and metaphorical sense. Also

lisesti perinteisiin rakenteisiin tukeutuva, mutta tunnelmaltaan ja aihepiiriltään moderni musiikkidraama. Peter Grimesissa perinteeseen viitavia ovat aariat, kuten Grimesin visionäärinen "Now the Great Bear" sekä Ellenin "Embroidery in childhood", Richard Straussia muistuttuva naiskvartetto toisessa näytöksessä, sekä Grimesin belcantomainen hulluuskohtaus. Moderneja piirteitä taas ovat yksilön ja yhteiskunnan väliset jännitteet ja Grimesiin itseensä liittyvät epämääräisyydet. Grimesin suolankatkuinen, karu musiikki kuvastaa Borough'n ilmapiiriä täydellisesti, ja Britten vahvasti luonnehtimat yksittäiset henkilöt nousevat hienosti esiin kokonaisensembelista, ollen silti samalla selkeästi osa siitä. Ja vain hyvin harvat oopperat voivat tarjota jotain yhtä hurjaa kuin kuoron viimeisessä näytöksessä kajauttamatt "Grimes!"-huudot.

Kansallisoopperan produktio, jonka on ohjannut David Radok, on saanut osakseen paljon kiitosta ja kansainvälistäkin huomiota. Tässä on produktio, jossa kaikki tekijät ovat täysillä mukana. Radokin ohjaus on lähinnä naturalistinen, mutta tarkasti mietitty ja toteutettu. Erityisesti suuren kuoron liikkeen on saatu toimimaan sillä tavalla, että sen jäsenet todella tuntuvat kalastajakylän asukeilta, eikä sellaista hetkeäkään ollut, jossa joku olisi ollut hieman epävarma siitä, missä kohtaa hänen tulisi olla. Myös henkilöohjaus on intensiivistä ja psykologisesti tarkkaa. Tazeena Firthin karu lavastus ja interludien vaikuttavat näyttämökuvat tuovat oman lisänsä hienoon ohjaukseen.

Esityksen johti Kansallisoopperan debyyttiään tekevä **Sakari Oramo**, joka teki minuun suuren vaikutuksen. Hän pystyi luomaan erittäin vangitsevaa dramaattista vetoa, ja sai samalla orkesterin soittamaan parhaimmillaan. Hän oli kuitenkin samalla huomaavainen laulajiaan kohtaan, ja tempot ja orkesterin volyyymi mahdollistivat sanojen selkeän lausumisen ja kuulemisen. Pääosan lauloi **Jorma Silvasti**. Hänen lyyrisestä tenoristaan puuttuu aavistuksen verran potkua joihinkin korkeisiin fortekohtiin, mutta Silvasti enem-

män kuin korvaa tämän pienoisen puutteen laulaen lyriremmät kohdat todella upeasti ja tehden erittäin intensiivisen tulkinnan. Etenkin viimeisessä näytöksessä hänen näyttelijänlahjansa pääsivät todella oikeuksiinsa. **Raili Viljakainen** onnistui hyvin Ellen Orfordin roolissa, ja Juha Uusitalo toi kansainvälisen tason loistoa kapteeni Balstroden osaan. Pienemissä rooleissa erityisesti **Hannu Forsberg** tuomari Swallow'na sekä **Ilkka Hämäläinen** pastori Adamsina esiintyivät edukseen. Naisista **Anna-Liisa Jakobsson** tätönsä ja hänen "sisarentyt-tärinään" **Anu Komsin** ja **Tuija Knihtilän** jäivät mieleen. Myös **Eeva-Liisa Saarinen** (Mrs. Sedley) sekä **Pertti Mäkelä** (Bob Boles) tekivät hyvät roolityöt, mutta heidän esityksiään vaivasi keho englannin taitaminen. Muutkin ensambelin jäsenet olivat hyvin tehtäviensä tasolla. Kuorolla on tässä oopperassa keskeinen tehtävä, ja Kansallisoopperan kuoro nousi tehtävän tasolle, osoittaen jälleen iskuvoimansa viimeisessä näytöksessä, mutta kyeten myös herkempään lauluun sitä vaadittaessa. Peter Grimes on suuri teos, ja Kansallisooppera tarjoaa sille tässä produktiossa sen arvoisen kehityksen.

Syyskauden ohjelmisto osoitti jälleen, että Kansallisoopperan taso on varsin korkea. Kymmenettä vuottaan uudessa talossaan viettänyt laitos on saanut osakseen paljon kiitosta ja kansainvälistä huomiota, ja ansaitustikin. Nyt kun talolla on laaja perusohjelmisto, olisi aika ruveta paikkaamaan siinä olevia aukkoja. Belcanto-ohjelmiston aliedustusta paikkaa tosin keväällä vihdoin Kansallisoopperassa nähtävä *Norma*, mutta esimerkiksi *Händeliä* tai barokkioopperaa ylipäätään toivoisi näkevänsä myös piakkoin. Toivon mukaan Kansallisoopperan nousujohtainen kehitys jatkuu, ja tarjoaa tulevaisuudessakin monipuolista ja korkeatasoista oopperaa.

Britten's handling of the ensemble, which is composed of definite individuals, is astounding. Only few other operas can offer as hair-raising a moment as when the chorus utters its great cries of "Grimes!" in the final act.

The FNO production, by **David Radok**, has received much praise and international recognition. Here is a production, in which everyone is thoroughly involved. It is mostly naturalistic, but precisely considered and executed. The movements of the chorus, in particular, have been planned in a way to really give the feel of a fishing village, and there wasn't a single moment where anybody in the ensemble was unsure of their blocking. Radok's directing of the principles was equally intense and psychologically accurate. **Tazeena Firth's** sombre sets and the powerful stage pictures of the interludes contributed to the excellent directing.

The performance was conducted by **Sakari Oramo**, who was making his FNO debut. He made great impression, being able to create captivating dramatic thrust and drawing admirable playing from the orchestra. At the same time, he was considerate towards his singers, and his tempi and the orchestral volume allowed for clear diction and good audibility. The title role was sung by **Jorma Silvasti**. His lyric tenor may lack a bit of heft for some of the high climaxes, but he more than made up for this with marvellous singing in the more lyrical parts and very intense acting. Particularly his final act was outstanding.

Raili Viljakainen did a fine job as Ellen Orford, and **Juha Uusitalo** was a Balstrode of international standard. In the smaller parts especially **Hannu Forsberg's** judge Swallow and **Ilkka Kilpeläinen's** reverend Adams stood out. Also **Anna-Liisa Jakobsson** as Auntie and **Anu Komsin** and **Tuija Knihtilän** as her "nieces" were memorable. **Eeva-Liisa Saarinen** (Mrs. Sedley) and **Pertti Mäkelä** (Boles) gave good performances, but their English was virtually incomprehensible. The rest of the ensemble were up to their tasks. The chorus plays a central role in this opera, and the FNO chorus rose to the occasion, proving once again its power in the final act, but also providing more sensitive singing were required. *Peter Grimes* is a great opera, and in this the FNO certainly does it justice.

The autumn program once again showed that the standards at the FNO are high. The company, now in its tenth year at the new house, has deservedly gained much praise and international attention. Now that the house has an extensive basic repertory, it would be time to start patching some of the holes. The under-represented belcanto repertoire will receive a boost when *Norma* is staged in the coming spring. But for instance **Handel**, and baroque opera in general, are still missing, and hopefully we will see some of that too in the not too distant future. Let us hope that the upward development at the FNO continues, and that it will continue to offer varied and high-quality opera in the future.

Kuva / Photo:
Thoomas Mayer

